BRUNO WALTER (1830–1890) CONSILIER MINIER LA ÎNTREPRINDERILE MANZ ȘI FONDUL RELIGIONAR

OVIDIU BÂTĂ

Bruno Walter (1830–1890) Mining Counselor at Manz Ind. and at the Religious Fund

(*Abstract*)*

Bruno Walter (born in 1830, April 14th, in Clausthal, Germany – dead in 1890, October 19th, in Iacobeni, Bukovina) has worked in the field of mining in Bukovina. He was employed by Vinzenz Manz, and later, in 1872, he worked as a mining inspector and senior counsellor at the Religious Fund. He was concerned about the maintenance and profitability of the Fund's operations, especially the exploitation of manganese from Arșița-Iacobeni and of the pyrite from Pojorâta. He is the author of two important works for the knowledge of the mineral resources of Bukovina: *Mineral Deposits in Southern Bukovina* (1876) and *Chances of Oil Exploitation in Bukovina* (1880).

Keywords: Bruno Walter, Bukovina, Religious Fund, mining, exploitation of mineral resources.

Bruno Walter s-a născut în 14 aprilie 1830, în Clausthal, localitate din Saxonia Inferioară, Germania. Situat în partea de sud-vest a Munților Harz, Clausthal este principalul oraș minier al Munților Harz de Sus. Cu o istorie îndelungată în extracția minereurilor de argint, plumb și cupru, în Clausthal a fost înființată, în anul 1775, o școală pentru copii și centru pentru pregătirea de muncitori mineri, Clausthaler montanistische Lehrstätte, ridicată la statutul de Colegiu minier de către ministrul din Westphalia, contele Hans von Bülow, în anul 1810. La cererea regelui George V din Hanovra, în anul 1864 a fost înființată Academia Minieră din Clausthal (Bergakademie), una dintre cele două academii miniere din Prusia, cealaltă fiind Colegiul minier din Berlin, înființat în anul 1770.

Pentru că nu am reușit să obținem informații despre perioada anterioară venirii lui Bruno Walter în Bucovina, putem doar presupune că acesta a urmat cursurile Colegiului minier din Clausthal.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXVI**, *1* (52), p. 109–118, Rădăuți – București, 2019

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

Ajuns în Bucovina, Bruno Walter, de confesiune evanghelică, s-a căsătorit cu Rosa Amalia Maria Méhes, catolică, fiica în vârstă de 18 ani a inginerului montan Karl Méhes von Visky (1799 – 3 decembrie 1871), director al fabricilor Manz. Căsătoria a avut loc în 11 februarie 1858, în Iacobeni, martori fiind Vinzenz Manz von Mariensee junior şi soţia acestuia, Josepha Maria von Mariensee[1]. Bruno Walter a locuit în Iacobeni, în casa cu numărul 9. Au avut un fiu, Hermann Anton, născut în 8 august 1866, decedat în 15 septembrie 1886, înmormântat în Iacobeni, în 17 septembrie 1886[2]. Cauza decesului a fost tuberculoza.

Cu o temeinică pregătire, specialist deosebit de priceput, s-a aflat în serviciul lui Vincenz Manz – Uzinelor Manz (*Manz'sche Bergwerks- und Gruben-verwaltung*). Împreună cu Vincenz Manz a descoperit mineralizaţiile cuprifere de la Izvorul Ursului – Cârlibaba, Chilia – Pojorâta, Izvorul Giumalăului, Pârâul Colbului, minereurile sărace de fier dintre pâraiele Suhărzel şi Argestru (pe dreapta râului Bistriţa), sideritele din flişul cretacic, filoanele de sulfuri polimetalice de la Gemenea şi multe altele.

Între anii 1865 şi 1870, Bruno Walter a fost administrator al minelor de cupru şi al fabricilor din Baia Borşa – Maramureş (Berg- und Hüttenwerwalter, Borsabánya, Marmaros, Ungarn).

Din Baia Borşa, Bruno Walter a scris, în 16 iulie 1865, la scurt timp după decesul lui Vincenz Manz von Mariensee (10 iulie 1865), un articol închinat memoriei acestuia: *Vincenz Manz Ritter von Mariensee †*, articol publicat în ziarul „Bukowina, Landes- und Amtszeitung", Czernowitz, IV. Jahrgang, nr. 87, Sonntag, 23. Juli 1865, p. 2–3.

În anul 1872, Bruno Walter era inspector minier (Montan-Inspector) în Iacobeni – Bucovina, apoi, din anul 1875, consilier minier şi director al întreprinderilor miniere din Pojorâta ale Fondului Religionar greco-oriental (Bergrath und Director der Montanwerke des griechisch-orientalischen Religionsfondes zu Poschoritta), până în anul 1883, când a fost transferat „spre serviciu" în Bosnia.

Intrat în serviciul Fondului Religionar – după preluarea, în 16 decembrie 1869, întreprinderilor Manz de către Fondul Religionar –, Bruno Walter nu a reuşit, cu toate eforturile şi intenţiile sale bune făcute pentru a menţine exploatările montane ale Fondului Religionar pe linia de plutire şi de a le rentabiliza, să opereze stabilimentele miniere grav neglijate şi să le aducă la un nou nivel de prosperitate.

Deşi exploatarea minei de plumb şi argint de la Cârlibaba era sistată încă din perioada administraţiei Manz (din anul 1859), Bruno Walter nu a renunţat de tot să spere că acolo vor putea fi reluate lucrările, în condiţii mai favorabile.

Consilierul minier Bruno Walter a înregistrat un succes deosebit în exploatarea manganului. La începutul anilor '70 ai secolului al XIX-lea, Bruno Walter a descoperit un nou zăcământ, foarte bogat, de mangan în vârful Dealului Arşiţa din Iacobeni şi

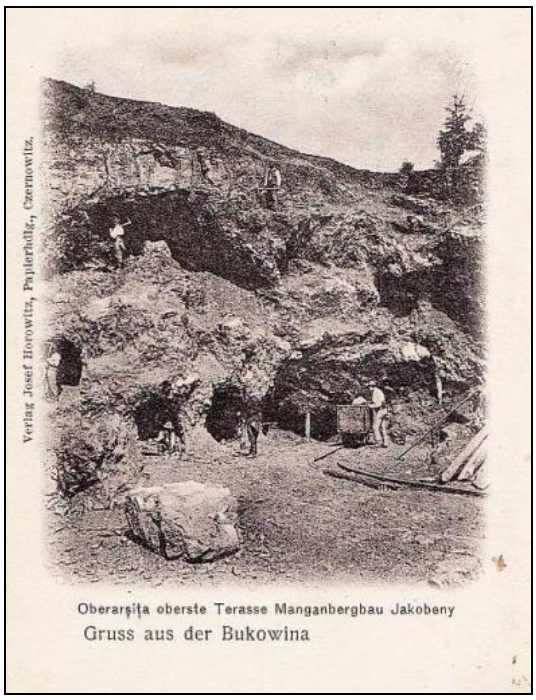
[1] Parohia romano-catolică Iacobeni, *Registrul cununiilor* (*Copulatorum incipiens ab anno D. 1818*, *tomus II*), p. 93.

[2] Parohia romano-catolică Iacobeni, *Registrul înmormântărilor*, 1886, poziţia 31, p. 226.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

a reuşit, în urma unor eforturi considerabile (a întreprins, în acest scop, mai multe călătorii de lungă durată), să introducă pe piaţa europeană cantităţi destul de mari din acest minereu.

În Dealul Arşiţa, manganul se exploata la zi, în carieră, întrucât tot vârful dealului forma o singură acumulare de piroluzit şi limonit. Pe timp de iarnă, pentru a proteja muncitorii de vântul şi vremea rece, se săpau galerii scurte de coastă, pentru ca, pe timp de vară, să se exploateze suprafeţele dintre acestea.

Exploatarea de mangan Arşiţa – terasa superioară.

Sub conducerea lui Bruno Walter, minereul astfel obţinut era transportat cu căruţele din vârful Dealului Arşiţa până la Iacobeni şi acolo era sortat manual de către muncitoare. Transportul diferitelor tipuri de mangan obţinut se făcea pe două axe comerciale, şi anume: o parte mergea spre Transilvania, în timp ce partea cea mai mare ajungea, până în anul 1888, la Hatna/Dărmăneşti (staţie a căii ferate Cernăuţi – Suceava) sau Suceava. După inaugurarea căilor ferate locale bucovinene, în special ruta Hatna – Câmpulung Moldovenesc, din anul 1888, transportul de mangan a fost mult înlesnit, deoarece trebuia făcut cu căruţele numai pe traseul Iacobeni – Câmpulung Moldovenesc[3].

[3] Theodor Naske, „Manganerz-Bergbau in der Bukowina”, în „Stahl und Eisen. Zeitschrift für das deutsche Eisenhüttenwesen”, Düsseldorf, 28. Jahrgang, nr. 16, 15. April 1908, p. 543.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

În 19 august 1875, Bruno Walter, consilier minier din Pojorâta, care în cercurile montanistice era privit cu respect şi care administra fostele fabrici Manz din Pojorâta, a fost însărcinat de către comisia de anchetă formată de Fondul Religionar – comisie care urma să studieze şi să propună soluţii cu privire la dezvoltarea şi modernizarea băilor din Vatra Dornei – să execute o serie de lucrări de captare şi măsurare a izvoarelor mineralizate, deoarece în acest caz erau necesare cunoştinţe de geologie[4]. Pentru că lucrările şi comunicarea rezultatelor întârziau, Direcţia Bunurilor a înaintat, în 21 octombrie 1875, o notă de urgentare a lucrărilor[5].

În raportul prezentat de Bruno Walter în 21 decembrie 1875, se consemna „starea şi bogăţia" izvoarelor de apă minerală şi încercarea de a stabili dacă, prin găsirea de noi izvoare cu aceeaşi compoziţie chimică, nu s-ar putea mări cantitatea existentă de apă pentru băi[6]. Prin săparea unui puţ, Bruno Walter a pus în evidenţă un izvor de apă minerală de o calitate excepţională, care putea furniza zilnic un flux minim de apă de 12 măsuri austriece[7]/minut, suficient pentru 250 de băi zilnic. În urma lucrărilor, Bruno Walter a întocmit şi o hartă geologică a zonei hidro-mineralizate de aici.

Din cauza situaţiei financiare dificile în care se afla, Direcţia Bunurilor Fondului Religionar a depus, cu rezerve, spre aprobare raportul consilierului minier Bruno Walter şi a cerut ca îmbunătăţirea situaţiei stabilimentului de la Vatra Dornei să fie amânată până la apariţia unui moment mai favorabil. Raportul a rămas uitat în Arhivele Administraţiei Fondului Religionar până în 4 aprilie 1878, când a fost înaintat Ministerului Agriculturii.

Mina de cupru de la Pojorâta, ale cărei bogate filoane cuprifere au fost aproape epuizate încă din anul 1855, a fost menţinută în activitate de Vincenz Manz cu pierderi mari. Convins fiind că se vor găsi noi zone mineralizate, Bruno Walter nu a vrut să renunţe la ea, a continuat să exploateze, însă cantitatea de cupru obţinută a fost nesemnificativă[8].

Lângă mina de cupru, Bruno Walter a descoperit însă un zăcământ bogat de pirită şi, pentru a o valorifica, plănuia să deschidă, la Pojorâta, o mare fabrică de acid sulfuric. Pentru aceasta el ar fi avut nevoie de un capital de un milion de guldeni. Guvernul provinciei, în calitate de administrator al Fondului Religionar, a considerat că nu are voie să aprobe o sumă atât de mare pentru o afacere destul de riscantă, aşadar construcţia fabricii nu trebuia să se realizeze pe socoteala şi cheltuiala Fondului[9].

[4] Erlaß des k. k. Ackerbauministeriums vom 31. Iuli 1875, Z. 5368/292 (Decret al Ministerului c. c. al Agriculturii, nr. 5 368/292, din 31 iulie 1875).

[5] Erlaß des k. k. Güterdirection vom. 19. August 1875 und vom 21. October 1875, Z. 6012 (Decret al Direcţiei cezaro-crăieşti a Bunurilor, nr. 6 012, din 19 august 1875 şi 21 octombrie 1875).

[6] Bericht des k. k. Bergwerwalters Bruno Walter, Pozoritta, den 21. December 1875, Z. 1890 (Raport al consilierului minier cezaro-crăiesc Bruno Walter, Pojorâta, nr. 1 890, din 21 decembrie 1875).

[7] Veche unitate austriacă de măsură a lichidelor, egală cu 1,415 litri.

[8] *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1899, p. 511.

[9] *Ibidem*, p. 511–512.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

În această situație, Bruno Walter s-a preocupat de înființarea unei societăți pe acțiuni. Ca urmare, în vara anului 1890, a întreprins o călătorie mai lungă, a luat legătura cu cercurile marilor bancheri şi a încercat să-i câştige pe aceştia de partea sa. S-a întors în Bucovina, în toamna anului 1890, şi a decedat, surprinzător, câteva săptămâni mai târziu, iar proiectul a rămas nefinalizat.

Pentru Expoziția Mondială de la Viena din anul 1873 (1 mai – 1 noiembrie), se pare că Bruno Walter a alcătuit un text/prospect, găsit în manuscris, cu titlul: *Die Eisen- und Kupfer-, Berg- und Hüttenwerke des griechisch-orientalischen Religionsfondes in der Bukowina*[10] (Fabricile de fier şi cupru, minele şi fabricile metalurgice ale Fondului Religionar greco-oriental din Bucovina). Un juriu internațional a acordat distincții celor care au avut o contribuție importantă la organizarea expoziției. Printre premiați îl găsim şi pe Bruno Walter – Montan-Inspektor der k. k. Güterdirektion des gr. or. Religionsfonds in Czernowitz, Bukowina –, recompensat cu Medalia pentru colaboratori (Medaille für Mitarbeiter)[11].

Medalia pentru colaboratori.
Sursa: www.ordersandmedals.ro/medalii-europa/austria.

Interesat de a fi la curent cu noutățile din domeniul geologiei, Bruno Walter era abonat la revista „Verhandlungen der k. k. Geologischen Reichsanstalt".

În *Introducere* la lucrarea *Grundzüge der Geologie der Bukowina* (Bazele geologiei Bucovinei), o monografie în care au fost adunate toate informațiile geologice cunoscute până atunci, K. M. Paul[12], consilier montan c. c. la Institutul

[10] *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*, Wien, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1899, p. 502, nota 1.

[11] *Weltausstellung 1873 in Wien. Amtliches Verzeichniss der Aussteller, welchen von der internationalen Jury Ehrenpreise zuerkannt worden sind*, Wien, Verlag der General-Direction, Druck der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1873, p. 491.

[12] Karl Maria Paul (17 iulie 1838, Viena – 10 februarie 1900, Viena), geolog, a studiat la Universitatea din Viena cu renumitul profesor austriac de geologie și paleontologie Eduard Suess. A lucrat la Institutul Imperial de Geologie, mai întâi ca voluntar și practicant, apoi a fost geolog-șef și consilier la Administrația Centrală a Minelor. A întreprins o serie de cercetări în Ungaria, Slovenia, Bucovina, Bosnia, Galiția etc. și a adus informații geologice și paleontologice de mare valoare, prezentate în numeroase publicații. Informațiile referitoare la geologia Bucovinei au fost o sursă de valoare pentru cercetările geologice ulterioare.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

Imperial de Geologie, mulțumește colaboratorilor: „Înainte de a intra în discuția despre condițiile geologice ale țării, mă simt obligat să exprim mulțumirile mele cele mai îndatoritoare tuturor celor veneraţi prieteni care m-au susținut în efortul meu, dar mai ales pentru asociații meritorii, domnii Otto Frh. Petrino, consilier domenial c. c. şi proprietar de teren în Onuth, şi Bruno Walter, consilier montan c. c. şi directorul stabilimentelor miniere ale Fondului Religionar din Pojorâta”[13].

Pe *Harta geologică generală a Ducatului Bucovina*, hartă care însoțește lucrarea amintită mai sus, K. M. Paul menționează că: „A fost întocmită după observațiile sale şi lucrările domnului Baron O. v. Petrino, consilierului montan B. Walter, consilierului montan D. Stur şi profesorului J. Niedzwiedzki”[14].

„O contribuție importantă la cunoaşterea geologică a Bucovinei – afirma K. M. Paul – a fost adusă şi de domnul consilier minier Walter din Pojorâta, care, amabil, ne-a pus la dispoziție cunoştințele sale valoroase privind depozitele de minereuri ale țării”[15].

În acelaşi an 1876, în partea a patra a anuarului, Bruno Walter publică ampla lucrare *Die Erzlagerstätten der südlichen Bukowina*[16] (Zăcămintele de minereuri din sudul Bucovinei) în care prezintă toate informațiile cunoscute până atunci referitoare la cercetarea şi exploatarea zăcămintelor de minereuri din sudul Bucovinei:

I. Zăcăminte de minereuri în şisturile cristaline

A. Iviri de pirită şi calcopirită în cuarțitele din partea superioară a şisturilor cristaline: Valea Colbu (Kolbuthale), Înălțarea lui Hristos (Christi Himmelfahrt) – Pojorâta, Şura (Czura), Chilia (Killia), Ana (Anna) – Pojorâta, Sfânta Treime (Dreifaltigkeits) – Fundu Moldovei, galeria Petru (Peter), galeria Deluț (Dialucz), galeria Runc (Runk), Valea Stânei (Vallestina), Păltiniş (Paltinisch).

B. Zăcăminte de mangan în şisturile micacee comune din partea de mijloc/ mediană a şisturilor cristaline: Şaru Dornei (Schara Dorna), Tereza (Theresia) – Vatra Dornei, Arşița (Arschitza) – Iacobeni, Puciosu (Puczos), Oița (Oitza), Orata (Aurata).

[13] K. M. Paul, „Grundzüge der Geologie der Bukowina”, în „Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt”, Wien, XXVI. Band, 1876, III. Heft, p. 264; în original: „Bevor ich in die Besprechung der geologischen Verhälnisse des Landes eingehe, fühle ich mich verpflichet, allen jenen verehrten Freunden, die mich in meinem Streben unterstützten, namentlich aber unseren verdienstvollen Fachgenossen, den Herren Otto Frh. v. Petrino, k. k. Domänenrath und Gutsbesitzer zu Onuth und Bruno Walter, k. k. Bergrath und Director der Montanwerke des Religionsfondes zu Pojorita meinen verbindlichsten Dank auszusprechen”.

[14] *Geologische Uebersichtskarte des Herzogthums Bukowina* (sc. 1 : 288 000), în original: „Nach seinen eigenen für die Geologische Reichsanstalt durchgeführten Aufnahmen, und mit Benützung der arbeiten der Herren Baron O. v. Perino, Bergrath B. Walter, Bergrath D. Stur und Professor J. Niedzwiedzki”.

[15] K. M. Paul, „Vorlage der geologischen Uebersichtskarte der Bukowina”, în „Verhandlungen der k. k. geologischen Reichsanstalt”, Wien, nr. 8, 1876, p. 183; în original: „Grosse Verdienste um die geologische Kenntniss der Bukowina hat sich auch Herr Bergrath Walter zu Poschoritta durch gefällige Mittheilung seiner werthvollen Erfahrungen über die Erzlagerstätten des Landes erworben”.

[16] Bruno Walter, „Die Erzlagerstätten der südlichen Bukowina”, în „Jahrbuch der kaiserlich-königlichen geologischen Reichsanstalt”, Wien, XXVI. Band, 1876, IV. Heft, Alfred Hölder k. k. Hof- und Universitäts-Buchhändler, p. 343–426.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

C. Plumb şi zinc în partea superioară a şisturilor cristaline: mina de plumb Cârlibaba (Kirlibaba).

D. Magnetit şi hematit în calcarele cristaline, în şisturile cu hornblendă şi în gnaisele din partea superioară a şisturilor cristaline: minele de magnetit Rusaia (Russaja) – Cârlibaba şi Runc (Runk) – Iacobeni.

II. Zăcăminte de minereu de fier în formaţiunea triasică

A. Zăcăminte de siderit şi limonit în Triasicul inferior: minele de la Colacu Nou (Neucollaca), Colacu Vechi (Altcollaca), Colacu Străvechi (Urcollaca), Bâtca Rea (Butka rä).

B. Zăcăminte de fier în Triasicul superior: mina de hematit Pârâul Cailor (Pareu Kailor); cromit în serpentinitele din Dealul Tâmpa (Berge Demba) – Breaza.

III. Depozite în gresia carpatică inferioară

A. Sferosiderite şi argile feroase în Neocomian.

B. Iviri de petrol.

IV. Spălătorii de minereu aluvionar. Spălătorii de aur pe Bistriţa.

Revizuire – comparaţii cu depozitele analoge de minerale

Valoarea depozitelor de minereu din sudul Bucovinei

Lucrarea conţine şi o *Reprezentare grafică a randamentului tuturor instalaţiilor, lucrărilor montane şi metalurgice ce aparţin Fondului Religionar gr. or. din Bucovina.*

Ampla lucrare a lui Bruno Walter, referitoare la zăcămintele de minereuri din sudul Bucovinei – în care sunt descrise amănunţit toate lucrările miniere privitoare la explorarea şi exploatarea zăcămintelor de minereuri din sudul Bucovinei –, demonstrează că nivelul de cunoaştere şi interpretare geologică, precum şi metodica de reprezentare grafică a elementelor geologice erau suficient de evoluate pentru a face faţă problemelor ridicate de practica minieră din acele timpuri. El a făcut o descriere corectă a succesiunii stratigrafice şi a indicat zonele de perspectivă ale mineralizaţiilor. Indicaţiile sale pentru zona mineralizată de la Fundu Moldovei au fost confirmate prin lucrările de explorare executate ulterior aici. Bruno Walter a fost primul care a intuit legătura genetică dintre rocile porfirogene şi principalele zăcăminte de sulfuri din Carpaţii Orientali, ipoteză care a stat la baza orientării lucrărilor de explorare în această zonă, în perioada 1952–1969.

Într-un scurt rezumat al lucrării sale, Bruno Walter spunea că, iniţial, această importantă lucrare urma să fie anexată la tratatul lui K. M. Paul, *Geologia Bucovinei*, în cel de-al treilea volum al anuarului, dar amploarea considerabilă pe care a atins-o lucrarea a făcut ca acesta să fie publicată în mod independent în a patra parte a anuarului[17].

Cercetările lui Bruno Walter efectuate în zona nordică a Carpaţilor Orientali în vederea conturării aliniamentelor structurale cu acumulări potenţiale de hidrocarburi au dus la identificarea a trei aliniamente petrolifere (drei Oellinien) importante: Breaza – Sadova – Câmpulung – Stulpicani; Dihteniţ – Putna – Ruşii

[17] Bruno Walter, „Die Erzlagerstätten in der südlichen Bukowina”, în „Verhandlungen der k. k. geologischen Reichsanstalt”, Bericht vom 30. Juni 1876, Wien, nr. 10, 1876, p. 237.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

Moldoviței – Vatra Moldoviței; Berhomet – Crasna – Gura Putnei – Mănăstirea Putna – Marginea – Solca – Cacica – Slatina[18].

Bruno Walter a lucrat și în Bosnia și Herțegovina, teritorii „dăruite" Austro-Ungariei de Congresul de la Berlin, prin tratatul semnat în 13 iulie 1878. Expert renumit, cunoscător al realităților miniere bosniace, consilierul minier superior Bruno Walter, fost director la „Bosnia"-Gewerkschaft, a primit, din partea Ministerului comun c. c. de la Viena, misiunea de a scrie o lucrare referitoare la mineritul din Bosnia[19]. Lucrarea de 222 de pagini, cu titlul *Beitrag zur Kenntnis der Erzlagerstätten Bosniens* (Contribuție la cunoașterea zăcămintelor de minereuri din Bosnia), însoțită de o hartă a zăcămintelor de minereuri, sc. 1 : 300 000, editată cu sprijinul Guvernământului Bosniei și Herțegovinei, a apărut în Sarajevo, în anul 1887.

În 21 octombrie 1890, două ziare din Cernăuți anunțau decesul lui Bruno Walter: „În ziua de 19 a acestei luni a decedat, în Iacobeni, consilierul minier c. c. domnul Bruno Walter, în al 62-lea an de viață"[20]; „Alaltăieri a decedat, în Iacobeni, Bruno Walter, consilier al Administrației Centrale a Minelor, în vârstă de 62 de ani. Înmormântarea are loc în Iacobeni, în 22 octombrie"[21].

Vârsta corectă la care a decedat Bruno Walter nu este 62 de ani. Registrul deceselor din parohia romano-catolică Iacobeni menționează vârsta de 60 de ani, șase luni și cinci zile, iar drept cauză a decesului, insuficiența aortică.

În revista „Verhandlungen der k. k. geologischen Reichsanstalt", din 11 noiembrie 1890, renumitul geolog Dionys Stur[22], anunța comunității științifice geologice decesul lui Bruno Walter: „Bruno Walter †. Din partea onoratei Administrații Superioare cezaro-crăiești pentru minerit și metalurgie din Iacobeni (Bucovina), tocmai am primit trista veste că, în 19 octombrie 1890, în amintita localitate, a decedat domnul consilier minier superior Bruno Walter, în vârstă de 62 de ani, după o scurtă și grea suferință. Există două lucrări care au argumentat bunul renume al celui decedat; prima este un tratat despre zăcămintele de minereuri din sudul Bucovinei (*Die Erzlagerstäten der*

[18] Idem, „Die Chancen einer Erdölgewinnung in der Bukowina", în „Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt", Wien, 30. Band, 1. Heft, 1880, p. 115–148; Ovidiu Bâtă, „«Liniile petrolului» în Bucovina", în „Analele Bucovinei", Rădăuți – București, anul XXIV, nr. 1 (48), [ianuarie – iunie] 2017, p. 199–210.

[19] Anton Rücker, *Einiges über das Goldvorkommen in Bosnien. Monographische Skizze*, Wien, Druck von R. Spies & Co., 1896, p. 11; Stjepan Ćorić, „Die geologische Erforschung von Bosnien und der Herzegowina und der grundlegende Beitrag der österreichischen Geologen", în „Abhandlungen der geologischen Bundesanstalt", Wien, Band 56/1, August 1999, p. 145.

[20] „Bukowinaer Rundschau", Czernowitz, IX. Jahrgang, nr. 893, Dienstag, 21. Oktober 1890, p. 2: „Kleine Chronik – Todesfälle: Am 19 d. M., starb in Jakobeny der k. k. Oberbergrath Herr Bruno Walter im 62. Lebensjahre".

[21] „Bukowinaer Nachrichten", Czernowitz, III. Jahrgang, Dienstag, 21. Oktober 1890, nr. 634, p. 2: „Kleine Chronik – Todesfälle: Vorgestern starb in Jacobeni der Oberbergrath Bruno Walter im Alter von 62. Jahren. Das Leichenbegängnis findet dort-selbst am 22. d. M. statt".

[22] Dionýs Rudolf Josef Štúr, născut în 5 aprilie 1827, în Beckov, astăzi în Slovacia, decedat în 9 octombrie 1893, în Viena, a fost geolog și paleontolog slovac care a jucat un rol-cheie în explorarea geologică sistematică fundamentală a Alpilor și Carpaților. A publicat în limba germană în cea mai mare parte cu numele Dionys Stur. În anul 1877 a devenit director adjunct al Institutului Imperial de Geologie și din anul 1885 până în anul 1892 director plin.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

südlichen Bukowina, apărut în „Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt", Wien, 1876, vol. XXVI, p. 343–426); a doua este lucrarea *Beitrag zur Kenntnis der Erzlagerstätten Bosniens* (întocmită la comanda Ministerului c. c., editată cu sprijinul Guvernământului Bosniei şi Herţegovinei, Sarajevo, 1887; cu o hartă sc. 1 : 300 000 a depozitelor de minereuri din Bosnia). Pentru noi, geologii, care ne ocupăm de Carpaţi, acest deces ne-a răpit un prieten drag şi un susţinător al obiectivelor şi aspiraţiilor noastre, pe care nu doar le-a promovat în modul cel mai binevoitor cu putinţă, ci ne-a împărtăşit mereu din bogatele comori ale cunoştinţelor şi experienţei sale, în cel mai liber stil. Pace cenuşii sale! Viena, în 1 noiembrie 1890, D. Stur"[23].

Dionys Stur, în anul următor, în aceeaşi revistă, scrie următoarele: „În cel de-al şaselea meu raport anual am discutat pe scurt experienţele noastre din ultimul an. Anul 1890 se poate «lăuda» că ne-a adus, nouă şi colegilor noştri, o serie aproape neîntreruptă de zile de doliu. Chiar înainte de începutul anului, vestea morţii lui Quenstedt a adus durere. Imediat după aceea am fost loviţi de pierderea amară a iubitului nostru prieten Neumayr, urmată de dispariţia neaşteptată a unuia dintre cei mai apreciaţi membri ai instituţiei noastre, von Zepharovich. Cu aproape nicio întrerupere, Hebert, Weiss, Alphons Favre, Aninger, Bruno Walter şi A. Rodler au urmat în succesiune rapidă"[24].

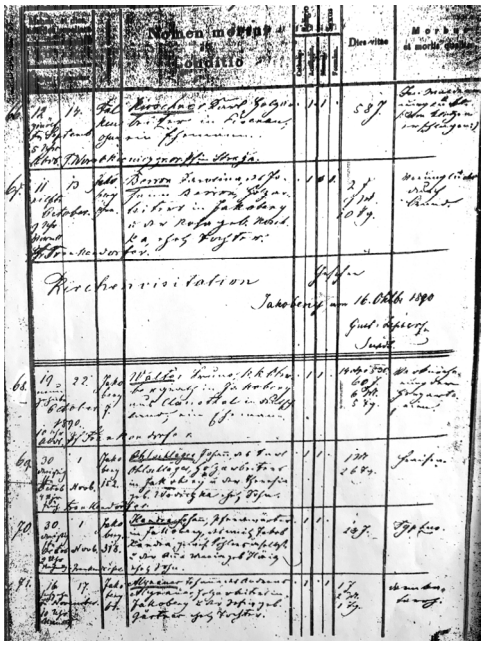
Bruno Walter a fost înmormântat în cimitirul catolic din Iacobeni. Pe monumentul funerar al lui Bruno Walter este scris: „Hier ruhen / BRUNO WALTER / k. k. Ober-Bergrath / geb. zu Clausthal 14. April 1830 / gest. 19. October 1890 / und dessen Sohn / HERMANN WALTER / Studirender der Recht / geb. 8. August 1866 / gest. 15. September 1886 / Zum Wiedersehen / Ihr Edlen und Unvergesslichen!" – „Aici odihnesc Bruno Walter, consilier montan superior c. c., născut în Clausthal, în 14 aprilie 1830, decedat în 19 octombrie 1890, şi fiul său Hermann Walter, student la Drept, născut în 8 august 1866, decedat în 15 septembrie 1886. Până la revedere, voi nobili şi neuitaţi!".

[23] În original: „Bruno Walter †. Von der geehrten k. k. Ober-Berg- und Hüttenverwaltung zu Jakobeny in der Bukowina erhalten wir eben die Trauernachricht, dass am 19. October 1890 daselbst nach kurzem, schweren Leiden der Vorstand der Verwaltung, Herr k. k. Oberbergrath Bruno Walter, im Alter von 62 Jahren verschied. Es sind vorzüglich zwei Publicationen, die den guten Klang des Namens des Verstorbenen in unseren Kreisen begründet haben, erstens die Abhandlung über die Erzlagerstätten der südlichen Bukowina (Jahrb. d. k. k. geol. Reichsanstalt, 1876, Bd. XXVI, p. 343), zweitens die Abhandlung: Beitrag zur Kenntniss der Erzlagerstätten Bosniens (im Auftrage des k. u. k. gemeinsamen Ministeriums verfasst. Herausgegeben von der Landesregierung für Bosnien und die Herzegowina. Sarajewo 1887. Mit einer geologischen Erzlagerstättenkarte von Bosnien). Uns, namentlich unseren Karpathen-Geologen, ist durch den Tod ein wohlwollender Freund und Förderer unserer Aufgaben und Bestrebungen entrissen, die er nicht nur durch das liebenswürdigste Entgegenkommen unterstützte, sondern auch die reichen Schätze seines Wissens und seiner Erfahrungen in liberalster Weise mitzutheilen stets bereit war und so an der Entwicklung unserer Ansichten und Gewinnung der Resultate den wesentlichsten Antheil nahm. Ruhe seiner Asche! Wien, den 1. November 1890. D. Stur".

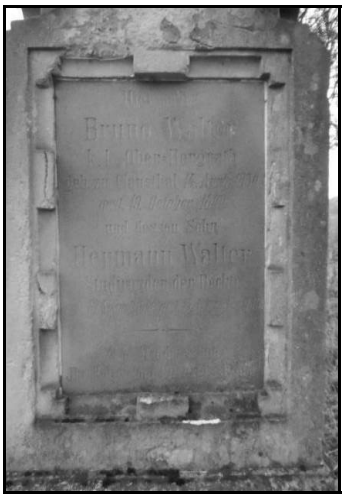
[24] În original: „Mein sechster Jahresbericht hat unsere Erlebnisse im verflossenen Jahre kurz zu erörtern. Das Jahr 1890 kann sich rühmen unseren Fachgenossen und uns selbst eine fast ununterbrochene Reihe von Trauertagen gebracht zu haben. Knapp vor dem Anfange des Jahres wurde durch die Nachricht von Quenstedt's Tode die Trauer eingeleitet. Gleich darauf traf uns der herbe Verlust unseres lieben, Freundes Neumayr, gefolgt von dem unerwarteten Hinscheiden des hochgeachteten einstmaligen Mitgliedes unserer Anstalt v. Zepharovich. Fast ohne Unterbrechung folgte weiter Schlag auf Schlag Hebert, Weiss, Alphons Favre, Aninger, Bruno Walter, A. Rodler".

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)

După decesul lui Bruno Walter, la Administrația c. c. motanistică și hutară superioară din Iacobeni a Fondului Religionar a urmat, ca administrator montanist, Faustin Ritter von Krasuski, care a încercat, ca și predecesorul său, să mențină și să ridice activitatea minieră din Bucovina[25].

Fila din Registrul deceselor în care, la poziția 68, este consemnat decesul lui Bruno Walter.

Mormântul lui Bruno Walterdin cimitirul catolic din Iacobeni (foto. I. Filipciuc).

[25] *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. 20. Bukowina*, Wien, Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1899, p. 512.

BDD-A32676 © 2019 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:58:48 UTC)